

SZAKDOLGOZAT

2024

Susztek Tibor

**Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Szent István Campus**

**Állattenyésztési Tudományok Intézet
Kynológus szakirányú képzési szak**

**A MAGYAR AGÁR ÉS SZEREPE
A MODERNKORI VADGAZDÁLKODÁSBAN**

Belső konzulens: Dr. Ujhelyi Tamás

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:**

**Magyar Agrár- és
Élettudományi
Egyetem
Vadgazdálkodási és
Természetvédelmi
Intézet**

Készítette: Susztek Tibor

**Gödöllő
2024**

Tartalom	1
1. BEVEZETÉS	2
2. A MAGYAR AGÁR RÉSZLETES BEMUTATÁSA.....	3
2.1. A magyar agár származása.....	3
2.2. A magyar agár története	3
2.3. A magyar agár standardja.....	3
2.3.1. A két, egymás mellett létező standard összehasonlítása	6
2.3.2. A standard megőrzése a tenyésztésben	7
3. AGARÁSZAT A VILÁGHÁBORÚ ELŐTTI IDŐKBEN	8
3.1. Az agarászat kezdetei	8
3.2. Az agarászat emlékei.....	8
3.3. Az agarászat a magyar irodalomban	10
3.4. Az agarászat fajtái	12
3.5. Az agarászat eszközei.....	13
3.6. Az agarászat fénykora	17
4. AZ AGARÁSZAT ÉS A MAGYAR AGÁR A VILÁGHÁBORÚ UTÁN: AZ AGARÁSZAT ELSORVADÁSA ÉS ÚJJÁÉLEDÉSE	21
5. A MAGYAR AGÁR HELYE A VADGAZDÁLKODÁSBAN.....	23
5.1. Vadászat magyar agárral	23
5.2. Agarászat mezei nyúlra	23
5.3. Agarászat rókára és aranysakálra	25
6. VADKÁRELHÁRÍTÁS MAGYAR AGÁRRAL	28
6.1 Mezei nyúl által károsított szántóföldi növények	28
6.2. A mezei nyúl által okozott vadkár becslése	30
7. VADKÁRELHÁRÍTÓ AGARÁSZAT.....	32
7.1. Vadriasztás agárral	32
7.2. Vadriasztás terítékre hozással	34
7.3. A vadriasztás megszervezése	35
8. MIÉRT ALKALMAZZUK A MAGYAR AGARAT VADÁSZATON	36
Irodalomjegyzék.....	38
Honlapok	39
Ábrajegyzék:	40
Melléklet:	41

1. BEVEZETÉS

Egyes vélemények és adatok szerint a kutya az ember első, egyben legsokoldalúbb háziállata. A sok évezredes együttélés során a kutya rendkívül sokféle szerep betöltésére vált alkalmassá az ember mellett, a vadásztárstól kezdve a házőrzön keresztül egészen a táplálékforrásig. Bízvást állíthatjuk, hogy a kutya az emberi kultúrtörténet elválaszthatatlan részévé vált. Fajtáival, történetével, tenyésztésével könyvtárnyi irodalom foglalkozik.

Dolgozatomban a magyar hagyományok egyik jelentős és érdekes vonulatával, az agarászattal foglalkozom. Számomra ez egy nagyon érdekes téma, mert maga az agárral történő zsákmányszerzés feltehetően húszezer éves emberi tevékenység. De ettől függetlenül nekünk magyaroknak, mégis egy új vadászati forma, hiszen nyolcvan év tiltás után, ismét legális vadászati mód az agarászat hazánkban. Bemutatom a magyar agár viszontagságos történetét, aminek folyamán ez a kutyafajta volt uralkodók méregdrága státusz-szimbóluma, de eljutott a kihalás szélére is.

Feldolgozom a magyarországi agarászat korszakainak történetét a legkorábbi ismert emlékektől a II. világháborúig, majd a világháborútól napjainkig.

Végül kifejtem, hogyan is hasznosítható ez a csodás vadászkutya a modern kor vadgazdálkodásában, hiszen a fajta alkalmazását és fennmaradását ebben a rohanó világban a használhatósága fogja meghatározni.

2. A MAGYAR AGÁR RÉSZLETES BEMUTATÁSA

2.1. A magyar agár származása

A magyar agár eredete az ősidők homályába vész. Azt meglehetősen biztosan tudjuk régészeti tárgyi emlékekből, hogy a Kárpát-medencébe beköltöző honfoglaló magyaroknak már voltak agár típusú kutyáik. Agárcsontleleteket találtak a honfoglalás korából feltárt sírokban, így például Zalavárról ismerünk egy koponyát, és Felgyőn és Inkén is kiástak agárleletet. Ez nem túlságosan meglepő, ha figyelembe vesszük honfoglaló őseink eredetét és életmódját. A honfoglaló magyarság nomád lovasnép volt, amely az ázsiai sztyeppékről érkezett Európába. A pusztai lovasnépeknél gyakran előfordul az agár valamelyik fajtája, gondoljunk az afgán, a perzsa, az arab agárra, amelyeknek közös jellemzőjük, hogy lovas hajtóvadászatot űző gazdáik számára nagyon fontos volt, hogy az ilyenfajta vadászathoz különösen gyors, kitartó, a lovakkal hosszú távon lépést tartani bíró, sőt a zsákmányt elfogó „munkatársaik” legyenek. A magyar agár sok kilométeren át bírja ügetve követni a lovas vadászt (ezért ügető típusú agárnak nevezik), és ekkora táv megtétele után is képes több, akár 3-5 km-es hajszára. A magyar nép évszázadokig tartó ázsiai vándorlása során számos, hasonló életmódot folytató néppel került kapcsolatba, némelyikkel hosszú ideig éltek egymás szomszédságában, szoros kapcsolatban, így nagyon valószínű, hogy háziállataik, köztük kutyáik is keveredtek, folyamatosan alakítgatva a fajta jellemzőit.

Az is biztos, hogy a honfoglaló magyarok letelepedését megelőzően már élt a kárpátmedencében agár típusú kutya. Ezek feltehetően a rómaiak agarai lehettek. A gallok is előszeretettel üzték az agarászatot, mint vadászati módot. A magyarok vándorlási útvonala mentén élő népek ma is őrzik az agarász hagyományaikat és értékes agaraikat. (pl : cserkesz, tatár, kalmük, tadzsik stb. agarak) (Susztek T. et al. dr. Bernát A. – Imrei F. – Keresztes J. – Szilágyi Cs. – Töpfner J., 2021)

2.2. A magyar agár története

Nem tudjuk, milyen lehetett pontosan az ősmagyarok agara, mert mai alakját a Kárpát-medencében eltöltött ezer év hatásai alaposan átformálhatták. Szinák – Veress (1984) munkájukban azt is említik, hogy a Kárpátmedencében a magyar agár tulajdonképpen megmaradt ősi formájában, csupán alkalmazkodott a helyi körülményekhez, amit egyszerűbben röghatásnak hívunk. A XVI. századból származó Gyöngyösi szótártöredék az agár szót gyűjtőfogalomként használja: olyan vadászkutyaért alatta, amely nem csak követi, hanem meg

is fogja a vadat. Ekkortájt a kutyák megkülönböztetése sokkal inkább a használhatóság, semmint a küllemi jegyek alapján történt. A Besztercei szójegyzék „leprosus” néven említ egy kutyafajtát, amelyet – a nyomon járó vizslával szemben – egy másik tulajdonságot, nevezetesen a látás alapján hajtást testesít meg. Ez nyilván csak az agár lehetett, pontosabban az agár-fajták, ti. arról is tudunk, hogy az oklevelek tanúsága szerint a feudális urak két típusát tartották az agárnak. A nehezebb és erősebb, de lassúbb Veltrus porcarius-t a nagyvad, például vaddisznó, farkas hajtásra és a könnyebb, sebesebb Veltrus leporarius-t, a nyulászó agarat. középkorban még létezett Magyarországon a kisebb termetű, ún. nyulászó agár mellett egy nagyobb, lándzsásszőrű agárnak nevezett fajta is, amelyet nagyvadak (szarvas, farkas, vadkan) vadászatánál használtak. A nyulászó agár leszármazottja a mai magyar agár, a lándzsásszőrű agár sajnos kipusztult.

A legnagyobb és legtartósabb hatást valószínűleg a 150 éves török uralom fejtette ki, amikor a magyar agár kereszteződött a törökök kutyáival. Az így kialakult fajta még magán viselete ősi tulajdonságait, a szívósságot, a kitartást, a bátorságot, hiszen olyan ellenfelekkel kellett megküzdenie, mint a mezei nyúl, az őz, a szarvas, sőt a farkas. (Újfalvy Sándor öreg vadásztól, 1854)

Az idegen hatás másik nagy hulláma az 1800-as években érte a magyar agarat. A lovas agarászat egyre inkább háttérbe szorult, viszont divatba jött – angol mintára – az agarak pályán történő versenyeztetése. A magyar agár egyik alaptulajdonsága mindig is a kitartó, sok kilométeren át tartó hajszára való képessége volt. A régi agarászati irodalomban ezért a magyar agarat „győzős” típusú agárként emlegették, szemben a sebesnek nevezett angol rokonával. A vadásztörténetekben gyakran meséltek olyan eseteket, amikor egy angol és egy magyar agarat indítottak párban a nyúl után. (Petz Á., 2009) Az angol agár az első párszáz méteren a magyar előtt járt, azonban, ha nem sikerült igen hamar elfognia a nyulat, kifulladt, a magyar agár fokozatosan megközelítette, majd el is hagyta. (Dr. Kovács Zs., 2001) Itt kell megemlékeznünk a magyar agár egy igen fontos mentális tulajdonságáról, a veleszületett üldözési ösztönről. Az igazi magyar agár csak akkor adja föl a hajszát, amikor a vad takarásba ér, elbújik, azaz a kutya elveszíti a szem-kontaktust a zsákmánnyal. Valódi öngyilkos fajta, följegyeztek olyan eseteket, amikor az agár belepusztult önmaga túleröltetésébe. (Retski A., 1851)

A versenypályán előnyben voltak a gyorsabb példányok, ezért sok angol agarat hoztak be a hazai állomány sebességének növelésére. Egyes források szerint 1839-ben importáltak először angol agarakat, ami gróf Guyon Richárd és báró Wenckheim László nevéhez kötődött. Más vélemények szerint Széchenyi István kezdeményezésére – az angol telivérekkel együtt – érkeztek az első greyhound-ok Magyarországra. A keresztezések azonban sajnos lerontották a magyar agár eredeti erényeit, a kitartást és a szívósságot. Nagy szerencse volt, hogy a keresztezések főként a törzskönyvezett állományt érintették. Így azért maradt éppen elég tisztavérű példány a fajta fennmaradásához. A mai tenyésztők nemes célja és feladata, hogy ún. rekonstrukciós tenyésztéssel, vagyis az eredeti fajtajellemzőknek leginkább megfelelő egyedek tenyésztésbe vonásával megkíséreljék a lehető legnagyobb mértékben visszaállítani a magyar agár legjobb tulajdonságait. (Susztek T. et al. – Imrei F. – Keresztes J. – Szilágyi Cs. – Töpfner J., 2019)

Persze kérdés, hogy pontosan melyek azok a jellemzők, amelyeknek helyreállítására törekedni kell. Véleményem szerint semmi esetre sem szabad engedni annak a – sajnos sokak által képviselt – tendenciának, amely a vadászkutya-jelleget háttérbe szorítva a csak a küllemi követelményeknek való megfelelésre helyezi a hangsúlyt. Az agarak – köztük a magyar agár – vadászkutyák, amelyeket arra a célra tenyésztett ki az ember, hogy üldözze és megfogja a zsákmányt, mégpedig nem műnyulas, füves vagy homokos pályán, hanem kint a terepen: mezőn, szántásban, tarlón, fagyott földön. Az igazi magyar agarak tehát nem a sohanemvolt „kiállítási” agarak, amelyeknek esélyük sincs egy kisportolt mezei nyúl nyomába eredni, és pláne semmi arra, hogy 60-70 km/órás sebességgel futva, fejüket szinte a földre hajtván lenyúljanak, és elkapják a nyulat. Az igazi magyar agár attól igazi, hogy vadászni tud. (Susztek T., 2009)

Újabb fordulóponthozott a fajta történetében az 1945. év. A második világháború után uralomra került kommunista rendszer arisztokratikus fennhéjzásának, burzsoá csökevénynek tekintette az agarászatot, tüzzel-vassal irtotta az agarakat, betiltotta az agárral való vadászatot, sőt még az ilyen kutyák tartását is. Ahol ilyen kutyát találtak, azt egyszerűen lelőtték. Szinte teljes mértékben sikerült is kipusztítani ezt az ősi magyar kutyafajtát. Lengyel rokona, a chart polski hasonlóképpen majdnem a történelem áldozatává vált. Amikor az 1960-as években Makk Károly „Mit csinált felséged 3-tól 5-ig?” című, Mátyás királyról szóló filmjének forgatásához kerestek – a királyi udvar és környezet korhű megjelenítéséhez – agarakat, csak

hosszas kutatás után, egy eldugott kis faluban, Nagyecsedben, a volt Károlyi uradalomban talált Szigethy Kálmán, a MAFILM gödöllői telepének vezetője három példányt. (Arany Csaba még a nevüket is följegyezte: „Az egyik a Császár névre hallgató, Sugár és Madár szülőpártól származó kutya, a másik Császár és Lepke kölyke, név szerint Cudar. A harmadikról nincs információ.”) Ezeket a falusi emberek szinte titokban őrizték meg, már csak azért is, mert orvvadászatnak számított, amikor nyulat fogattak velük. Ezért volt az, hogy az ebben a korban közzétett, agarakat ábrázoló fotókon valójában nem is ezt a három agár szerepelt, hanem valamiféle agárkeverékek képeit tették közzé. A politikai rendszer túlzásainak enyhülése, a „legvidámabb barakk” időszaka lehetővé tette, hogy a 70-es évektől a magyar agár tenyésztése föllendüljön. Ma már hagyományőrző misszióknak számít az agarászat föltámasztása, művelése, a vadászatra képes kutyák tenyésztése. Szerencsére ma már van lehetőség a magyar agarat alkalmazni vadászati célra. (Zolnay L., 1971)

2.3. A magyar agár standardja

2.3.1. A két, egymás mellett létező standard összehasonlítása

Egy fajtát fajtaleírás alapján szoktak tenyészteni, tehát az is kérdés, hogy a tenyésztők milyen (melyik) fajtaleíráshoz tartják magukat. Magyaragár-fajtaleírásból több is létezik:

- A MEOE által is használt 240. sz. FCI standard, amelyet az FCI 1966-ban fogadott el először, és amelyet azóta már sokadszor módosítottak. A jelenleg érvényes változat keltezése 2000.04.06.
- A föllelhető legrégebb, 1904-ből származó fajtaleírás (Magyar Telivér Kutya-fajtát Tenyésztők Szövetségének orgánuma; Ebtenyésztés, Budapest 1904, Franklin társulat, Magyar Irod. és könyvnyomda).

Jómagam azon a véleményen vagyok, hogy 1904-ben feltehetőleg még jobban tudták, milyen az ősi magyar agár. A MEOE mai fajtaleírása sokban különbözik ettől, pedig a szakszerű tenyésztésben a kutyának kell megfelelnie a fajtaleírásnak, nem pedig a fajtaleírást igazítjuk a meglévő példányokhoz.

2.3.2. A standard megőrzése a tenyésztésben

Kutyát sokan szaporítanak, de sajnos nem minden kennel nevezhető jószívvel kutyatenyésztő helynek. Az igazi tenyésztésnek nem lehet célja a kutyák nyakló nélküli, gátlástalan, üzletszerű szaporítása, ahol a valódi célok (pl. a hibák kiküszöbölése, génhibás egyedek kizárása a tenyésztésből) háttérbe szorulnak a nyereségszerzési érdekek mögött. Sajnos az utóbbi időben sokat olvashattunk a hazai és a külföldi sajtóban is a magyarországi „kutyagyárakról”.

De nem lehet célja az ún. a „kiállítási kutyák” tenyésztése sem, amikor csak a külső, morfológiai jegyek kiemelésére törekednek, és törődnek a fajta belső, jellembeli, idegrendszeri tulajdonságainak megőrzésével.

A tenyésztés kívánatos céljait az alábbiakban lehet összefoglalni:

- hibák kiküszöbölése,
- génhibás egyedek kizárása a tenyésztésből,
- a fajta fenotípusának megfelelő egyedek tenyésztése,
- a fajta munkakörének, feladatkörének megfelelő egyedek tenyésztése (pl. a vizsla ne féljen a lövés hangjától, a magyar agár hosszú távon legyen képes üzni a nyulat, ne legyen leállós hajsza közben és ne tépje az elejtett vadat stb.).

A fenti célokat változatos módszerekkel lehet elérni. Az egyik legfontosabb tényező a helyes párválasztás. A fenotípusnak láthatóan nem megfelelő, az örökletes genetikai elváltozást, betegséget hordozó példányokat nem szabad továbbtenyészteni. Célszerű a párnak kiszemelt példány rokonságát (fölménőit, oldalági rokonait) is szemügyre venni, ebből következtetéseket vonhatunk le a vérvonal esetleges terheltségére nézve.

Ez nagyon nehéz feladat a magyar agarak esetében, hiszen elég kicsi a populáció, főleg a tradicionális magyar agarak esetében. (Susztek T. et al. – Keresztes J. – Imrei F. – Szilágyi Cs., 2017) Jó példa erre, mikor 2018-ban az Országos Agarász Egyesület, nyert pályázat alapján egy amerikai laborba küldött ki genetikai mintát a tagok agaraitól. A minták alapján megállapítható volt, hogy egyes agarak között még ha törzskönyvük szerint nem is rokonok, de a vizsgálatok kimutatták, hogy igen nagy a rokonsági fok közöttük.

3. AGARÁSZAT A VILÁGHÁBORÚ ELŐTTI IDŐKBEN

3.1. Az agarászat kezdetei

Az agarak testi adottságai alapján joggal feltételezzük, hogy az ős-agarászat lovas agarászat volt. Az agarak minden valószínűség szerint a belső-ázsiai sztyeppékről származnak, ahol a lovas vadászoknak, mint amilyenek a honfoglaló nomád magyarok is voltak, olyan kutyákra volt szükségük, amelyek lépést hosszú távon is tartanak a lovakkal, sőt, a sok kilométeres ügetés után még a zsákmány üldözésére és elfogására is képesek, akár sorozatban is. Különösen a lőfegyverek megjelenése előtt volt – érthető okokból – nélkülözhetetlen szerepe a vadat űző és elejtő kutyának. (dr. Csőre P., 1994)

A lovas agarászat a vadászó népeknél eleinte a zsákmányszerzés egyik módja volt. A vándorlás idején, a honfoglaláskor és egy ideig még utána is – tehát a nomád életmódú időszakban – az agarászat csoportosan, 8-10 agárral zajlott. A kutyák szabadon futottak a lovas vadász vagy vadászok mellett, és a vad fölbukkanásakor – lehetett az nyúl, őz, szarvas, róka, farkas – az agarak vezényszó nélkül, saját kezdeményezésükre azonnal űzőbe vették. Az elfogott vadat megölték, ha bírták, a nagyobb állatokat pedig, pl. a farkast is, gyakran csak lefogták, amíg a vadász odaért, és ő dőfte le lándzsával vagy ütötte agyon buzogánnyal a zsákmányt. (Zolnay L., 1971), (dr. Csőre P., 1994)

A letelepedett, földművelésre áttért népeknél, főleg az uralkodók és a nemesség kedvtelése, sportja lett, bár a lovas vadászatnak mindig megvolt – a bajvívás, a lovagi torna mellett – a hadi kiképzést szolgáló szerepe is. Megváltozott az agarászat módja is, kisebb csoportokban, 4-5 agárral lovagoltak ki.

3.2. Az agarászat emlékei

Eleink igen nagy becsben tartották kutyáikat, az uralkodó és a főnemeselek környezetében elismert foglalkozás volt a kutyák gondozása és tenyésztése. Ennek fennmaradtak régészeti, képzőművészeti és helytörténeti emlékei is, már Árpád-házi királyaink okleveleiben is

említenek agarakat. Agárd község az itt lakó királyi agarászoktól nyerte nevét. Az Ebes, Agárdpuszta, Agárhalom, Agarastó és Peczér lak községnevek is a kutyákra és gondozóikra, a pecérekre emlékeztetnek. (Akkoriban a pecér szónak még nem volt pejoratív mellékíze, egyszerűen foglalkozást jelentett, mint pl. a lovász.) (Füzesiné Szegvári Zs. – Borkuti B. - dr. Csomó Zs. - dr. Gönczi G., 1996)

Agárd nevű község több is volt az országban, pl. a ma Ősagárd néven ismert település, amely oklevelek tanúsága szerint Zsigmond király agártenyésztésének adott otthont, és amelyet az uralkodó 1424-ben feleségének, Czillei Borbálának adományozott. A falu – a többi, azonos nevű településtől való megkülönböztettség végett – 1906-ban vette föl az Ősagárd nevet. Az egykori agarászoknak állít emléket a község mai címere, amely ágaskodó magyar agarakat ábrázol.

1. kép: Ősagárd község címere ágaskodó magyar agarakkal

(forrás: https://www.nemzetijelkepek.hu/onkormanyzati-cimerek?title=%C5%91sag%C3%A1rd&field_megye_target_id=All)

Érd közelében máig láthatók Mátyás király Kutyavárának romjai, ahol a nagy király agarait, vizsláit és kopóit tartották és tenyésztették. (Buzády T., 2002)

A budapesti Városligeti-tó neve régen Agártó volt, jelezvén, hogy mellette királyi agártelep volt.

2. kép: Az érdi Kutyavár romjai

(forrás: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Kutyav%C3%A1r>)

Az Alföldön, a Vésztő melletti Mágori dombon található Csolt monostorának romjai. A monostor első írásos említése 1222-ből való. A monostor romjai között találtak egy kutyát ábrázoló márvány oszlopfő-töredéket, ami azért különleges jelentőségű tárgyunk szempontjából, mert ebábrázolás egyházi tárgyú alkotásokon – mai ismereteink szerint – sehol máshol nem fordul elő. Nincs perdöntő bizonyíték arra, hogy ez a dombormű agarat ábrázol, a XII. századi faragvány nem eléggé finoman kimunkált ahhoz, hogy

pontosan tükrözze az agár jellegzetes küllemét. Az emléket bemutató dr. Nyíry Szabó László azonban meggyőző érveket sorol föl amellet, hogy a csolti vadászab-ábrázolás méltán viseli a „Mágor agara” elnevezést a honi régészeti irodalomban. (MEOE, 2004)

Érvelésében a legérdekesebb közvetett bizonyíték annak fölvetése, hogy mely kutyát találhatták érdekesnek abban a korban ekkora megbecsülésre: a kőben szegény Alföldön kincset érő márványba faragták, egy egyházi épület kiemelt helyén, az oszlopfőn helyezték el. Erre kizárólag a szinte kultikus tiszteletben álló agár lehetett méltó, amelyet az ember már-már egyenrangú társaként tartott maga mellett.

Ugyanez a mintegy-egyenrangúság világlik ki abból, amit II. Lajos királyról följegyeztek: ő a palotájában tartotta agarait, mintha nem is kutyák, hanem családtagok lettek volna.

Több más királyunk agarairól és agarászairól is említés történik korabeli oklevelekben. Kun László királyi agarászainak saját ispánjuk volt, I. István vadászai és pecérei külön faluban, Szentgálon laktak, kései leszármazottaik számontartották őseik előkelő foglalkozását.

3.3. Az agarászat a magyar irodalomban

Megjelenik az agár a magyar irodalomban is, először Balassi Bálint révén:

*„Kell immár énnékem csak jó ló, hamar agár,
Ifjak társasága, éles szablya, jó madár,
Vitézek közt ülvén kedvem ellen sincsen
jó borral teli pohár.”
(Kiben örül, hogy megszabadult az szerelemtől)*

A versből szépen kitűnik, hogy a korabeli nemes ifjak szórakozásai között előkelő helyet foglalt el a lovas agarászat és solymászat (erre utal a „jó madár”).

Később is föl-fölbukkan az agár-téma, és nem akárcik tollából. Ady Endre „Vérhalom és Barbarossa” c. írásából – a fő mondanivaló mellett – képet kapunk arról, hogy milyen

kivételezett helyzete volt a főúri udvarok agarainak, még vénségükben is. Az már más kérdés, hogy ennek terheit is – mint annyi minden másét – a jobbágyság viselte.

Krúdy Gyula novellát írt az agarászatról „Az agarak öregapja” címmel, és megörökítette az agárversenyek világát is „Hátrább az agarakkal, Szolnok!” című írásában.

Gyóni Géza, az ismert költő „Agarászinduló” címmel írt verset, amelyben az ősi lovas agarászatot a nemesi kiváltságok szimbólumaként dicsőíti:

„ ...
*Hajrá, nemes falka,
Magyar élet van itt még,
Fekete földekre
Hadd hulljon a veríték.
Hajrá, nemes falka,
Kutyabőrünk vetője,
Haj, ménnek, agarak,
Rókafogni előre.
... ”*

Egy teljes regényt szentelt e témának Lovik Károly, akinek „A kertelő agár” című műve remek képet ad a korabeli versenyszerű agarászatok hangulatáról, szabályairól. (Kertelésnek azt a manővert hívták, amikor az agár a forduló ívét átvágva szabálytalanul érte utol a nyulat.)

Kevésbé ismert alkotók műveiben is gyakran találkozunk az agarakkal: dr. K. Tóth Mihály „A társaság” (Debreczen, 1900) c. versében olvashatjuk (Susztek T., 2011) ezt a jellemző részletet:

„ ...
*Ló és agár nélkül mi a magyar nemes?
Hús és krumpoli nélkül a gulyásos leves.
... ”*

A képzőművészetekben is megjelenik az agarászat. Gyakran találkozhatunk elfeledett nevű alkotók munkáival, de a legnagyobb mesterek is merítették az agarászat témaköréből, Rippl-

Rónai József például „Agarászat Töketerebesén gróf Andrassy Gyulánál” című képén örökített meg egy hagyományos lovas agarászatot.

3.4. Az agarászat fajtái

Az eredeti, magyaros agarászatokon a kutyák szabadon futva követték lovagló gazdáikat, így szabad teret kaptak természetes vadúzó ösztönük kiélésére. Csak a XIX. században, angol hatásra jött divatba a kutyák pórázon való vezetése a ló mellett a jobb oldalon futva, állítólag azért, mert a főúri társaságban nem számított elegáns viselkedésnek, ha a gazdának kiabálnia kellett elkódorgott kutyája után, ami – ismerve az agár olthatatlan vadászszenvedélyét – nem lehetett ritka dolog. Ekkor jött divatba – talán szintén a legendás angol sportszerűség hatására – az a gyakorlat, hogy nyúlnak is esélyt adtak a menekülésre: párban engedték utána az agarakat, és 200-300 méter előnyt is adtak neki. Ez újabb lépést jelentett az agár természetes vadászösztönének megzabolázásában: az addig szinte önállóan vadászó eb egyre inkább az ember akaratának alávetve kényszerült tevékenykedni. Az agárkölyköket első „bevetésük” előtt hosszas idomítással, nem éppen finom bánásmóddal szoktatták hozzá a ló mellett való fegyelmezett ügetéshez. Persze volt ennek kedvező hatása is: a fiatal kutyát nem engedték fölkeszületlenül, önpusztító módon a nyúl után eredni. Az agárban ugyanis olyan erős az üldözési ösztön, hogy akár halálra is hajszolja magát, vagy komoly károsodást szenved a túlhajtott hajszában. (Susztek T. et al. – Imrei F. – Keresztes J. – Szilágyi Cs. – Töpfner J., 2019)

Népszerű alfaja volt az agarászatnak, amikor kombinálták a szintén ősi vadászati móddal, a solymászattal.

A vadászmadár a magasból hamarabb észrevette a zsákmányállatot, és megtámadta. A kisebb prédával, például a nyúllal egyedül is végzett, a nagyobb állatokat fölverte és lelassította, az agarak pedig elfogták és megölték. Komoly kihívás volt ló és lovas számára egyaránt ilyen vadászatot lépést tartani a madárral és az agarakkal, és időben odaérni, hogy a vadász szükség esetén beavatkozhatson. (Zolnay L., 1971)

Néha kombinálták a lovas és a gyalogos agarászatot. Ilyenkor a lovasok hajtották föl a nyulakat, az agarakat pórázon vezető gyalog-agarászok pedig párban engedték utánuk a kutyákat. (Nagy I., 2000), (dr. Csőre P., 1994)

3.5. Az agarászat eszközei

Az agarászatnak megvoltak a maga sajátos eszközei, szerszámai. A ló mellett csak a szokásosnál jóval hosszabb pórázon lehetett vezetni az agarat. Ostort is használtak a lovas agarászatokon a „nyeregbe szorult” (vagyis a lusta vagy fáradt, a ló mellé visszatért) agár ösztökélésére, a nyúl, a róka „elverésére” (irányba fordítására). Ennek az ostornak tehát a közönséges ostornál messzebb kellett érnie, így alakult ki az a hosszú nyelvű, hosszú sudarú szíjostor, amit agarászosostornak neveztek. Szintén jellegzetes eszköze az agarászatnak a szokásosnál szélesebb nyakörv. (Susztek T., 2011)

Az agár nyaka – a kutya áramvonalas testfelépítéséhez igazodóan – hosszú és viszonylag vékony, ezért a keskeny nyakörv belevágna az állat nyakába, amikor visszatartják a pórázzal. A 3. képen jól látszik a kutyán a széles agár-nyakörv.

Az agarászat összetéveszthetetlenül egyedi alkalmazhatósága azonban kétségtelenül a corka, a vadászpóráz (az irodalomban legtöbbször a régies czorka alakban fordul elő). A 3. kép bemutatja az agarászatok egyik jellegzetességét, a corkán vezetett agárpárt. (A képen Enyingi Miranda, 11 éves szuka, és lánya, Enyingi Bori, 6 éves szuka, mindkettő a szerző kenneljéből.)

3. kép: Agárvezetés corkán

(forrás: saját fotó)

A corka az angoloktól átvett agársz eszköz, ami az angol agárral együtt érkezett hazánkba. Mi magyarok az eresztőszíjat használtuk, ami nem volt más, mint egy hosszú bőrszija, aminek az egyik vége az agárvezető csuklójára volt hurkolva, a másik végét pedig az agár nyakörvére átfűzve ismét az agárvezető markában végződött. A felugró vadat észlelve az agár vezető csak elengedte a szija végét, és szépen

kicsúszott az agár nyakörve alól az eresztőszár és már kezdődhetett is a hajsza.

A corkára két nyakörv van felszerelve, ahhoz a módszerhez igazodva, hogy a szabályos agárszaton általában párosával engedték az agarakat a nyúl után. A kutyák vezetése közben a vadász a fogantyút tartja, ebben a helyzetben a corka közönséges pórázként funkcionál (ld. a 4. képen).

4. kép: A corka fogása vezetés közben

(forrás: saját fotó)

5. kép: A corka elengedve

(forrás: saját fotó)

Legfőbb értelme és tulajdonsága, az önkioldó szerkezet, akkor mutatkozik meg, amikor a nyúl fölugrik. Ilyenkor a vadásznak nincs ideje arra, hogy leoldja a nyakörvet vagy lekapcsolja róla a karabínerben végződő pórázt, mert annyi idő alatt a nyúl árkon-bokron túl járna. Ehelyett egyszerűen elengedi a fogantyút, és a corka elmés megoldása révén a csuklójára hurkolt zsinor, amely a póráz csőszerűen összevarrt üreges belsejében vezet a nyakörvig (ld. a 5. képet), megrántja a biztosító szeget (ld. a 6. képen; arról ismerhetjük föl, hogy jól látszik a rácsomózott kék zsinór, ami eltűnik a bőrpóráz belsejében), miáltal a nyakörv leoldódik az agár nyakáról, így az hátrány nélkül indíthatja a hajsztát. A kioldó szeg egyszerre oldja le mindkét nyakörvet. (Susztek T., 2007)

6. kép: A corka kioldószerkezete

(forrás: saját fotó)

3.6. Az agarászat fénykora

Az agarászat a reformkorban, majd később, az 1848-49-es szabadságharc bukását követő önkényuralom szorításának lazulása idején, a kiegyezés előtti időkben élte virágkorát. A Bach-korszakban az agarászat föllendüléséhez az is hozzájárult, hogy a lőfegyverek tartását engedélyhez kötötték, az agarászathoz viszont nem volt szükség lőfegyverre. Ekkoriban az agaras hajtóvadászatok társasági, sőt társadalmi eseménynek számítottak. A részt vevő nemesurak a szórakozáson kívül közügyek, politikai és gazdasági kérdések megtárgyalására is fölhasználták ezeket az alkalmakat. A szabadságharc bukása után a bécsi udvar is fölismerte e találkozók rejtett politikai jellegét, ezért üldözte, néhol egyenesen tiltotta az agarászatot, ami csak a kiegyezés után vált ismét kedvelt és sűrűn gyakorolt szórakozássá az agarászat.

A lovas agarászat viszonylag kései válfaja volt a díjagarászat. Ez lényegében szabályok által behatárolt verseny volt. Az agarakat pórázon vezették a lovak mellett, és 200-300 méter hátránnyal engedték őket a nyúl nyomába. A versenyző párnak meg kellett fognia a nyulat, különben kiesett a versenyből (kivéve, ha a nyúl „takarásba” menekült, azaz el tudott bújni a bozótban vagy az erdőben). Egy párnak naponta akár öt-hat hajtásban is részt kellett vennie, ami rendkívüli teljesítményt kívánt az állatoktól. Érthető, hogy erre csak a „győzős” magyar agaraknak volt esélyük, közülük is csak a legkiválóbbaknak, legkitartóbbaknak, legszívósabbaknak. Az 1800-as évek elején az angломánia e téren is „betett” a magyar agaraknak. Megváltoztatták a szabályokat, éspedig kifejezetten úgy, hogy a „sebes” (rövid távon gyorsabb, de sokkal kevésbé kitartó) angol agarak kerüljenek előnybe. Íme néhány jellemző példa a szabálmódosításokra:

- Nem az agaraknak kellett a ló mellett kilométereket ügetve a nyúl után menniük, hanem az álló, pihent kutyák elé hajtották a nyulakat.
- Háromban maximálták az egy napon teljesíthető hajsza számát.
- A nyulat csak utol kellett érni, nem kellett megfogni. (Aki látott már nyulat űző és megfogó agarat, az tudja, hogy futni a futóbolond is tud. Ám 60-70 km/órás sebességgel futva, sőt cikázva, szájával a természetes fejmagasságból majdnem a földre lenyúlva elkapni és szilárdan megtartani a nyulat; nos az egészen más dolog, amit a legjobb vadász kutyák is évekig tartó gyakorlással tanulnak meg.) (Susztek T., 2007)

Érthető, hogy a magyar agarak, amelyeknek éppen a hosszú táv, a kitartás volt az erősségük, hátrányba kerültek, ami fölgyorsította a fajta fölhígulásának, majdnem-kipusztulásának folyamatát.

Pedig az agarászat területén igazán nem szorultunk importra: Európában Magyarország számított az agarászat őshazájának, nálunk őrződött meg leginkább és legtovább az ősi agarászati mód. Kár volt e pozíciókat és az ősi fajtát a külföldimádat, az angломánia oltárán fölládozni. A magyar agár sosem vált greyhound-dá, viszont sokat elvesztett eredeti erényeiből, amelyeket most, évtizedek múltán próbálunk több-kevesebb sikerrel föltámasztani.

A 1800-as évek közepéig a lovas agarászat volt az elterjedt vadászati mód, azonban a mezőgazdasági művelésbe vont földek kiterjedésével egyre kevesebb tér maradt a nagy lovas hajtóvadászatokra. (Susztek T. et al. – Imrei F. – Keresztes J. – Szilágyi Cs. – Töpfner J., 2017) A birtokosok nem engedték rá megművelt földjeikre a lovasokat és kutyáikat, így az agarászok szép lassan lezártak lovaikról, és megkezdődött a gyalogos agarászat korszaka. A polgárosodás egyre inkább elérhetővé tette az agarászatot a köznemesség, a polgárság és a gazdag paraszti rétegek számára is. A gyalogos agarászat egyre inkább verseny-jelleget öltött, ahol mesterségesen kialakított, egyenlő feltételek mellett küzdöttek a kutyák, és rajtuk keresztül gazdáik, akár a lóversenyen. Az agárversenyek megjelenésekor a kutyák még élő nyúlra vadásztak, amelyet bizonyos előnnyel engedtek szabadon a kutyák előtt, amelyek így az igazi vadászatot utánzó módon üzték és fogták el (ha elfogták) a nyulat. A mezei nyúl elfogása ugyanis egyáltalán nem könnyű feladat, egy agárnak egymagában pedig különösen az. Ezért alakult ki az a módszer, hogy párban engedik hajszára az agarakat, így a kutyák egymásnak hajtják fel a nyulat. Ahogy a régi agarásznyelvben mondták, az egyik agár átadja, a másik átveszi a nyulat, amikor egy cikázás után ő kerül hozzá közelebb. Még így is csak a hajszákb. negyede zárul nyúlfogással, a nyúl gyakrabban nyer, mint az agarak (főleg, ha az agarászok betartják a sportszerű agarászat szabályait, és csak erős, eséllyel bíró nyúl után engedik el a kutyákat). Érthető ezekután, hogy az egyébként is nagy becsben álló agarak között kiemelt helyet foglalt el az az agár, amelyik egyedül is meg tudta fogni a nyulat. Az ilyen, igen ritka jószágnak külön elnevezése volt: főagárnak vagy szólóagárnak nevezték. (Susztek T. et al. – Imrei F. – Keresztes J. – Szilágyi Cs. – Töpfner J., 2019)

A gyalog-agarászat érthetően jóval kisebb területen zajlott, mint lovas válfaja, amelynek éppen a hosszútávú üldözés volt a jellegzetessége. A kisebb területen más tulajdonságok jelentettek versenyelőnyt az agár számára. A kilométereken át tartó hajzában a kitartás, a szívósság fontosabb volt, mint a rövid, de igen sebes vágta. Ez az új követelmény – no meg a divat, a külföld majmolása – idézte elő az idegen, főleg angol agarak importját, és a magyar fajtával való keresztezését. Angliában a belterjes mezőgazdaság korszaka jóval korábban bekövetkezett, aminek következtében az angliai vadaskertek már korán viszonylag kis méretűvé zsugorodtak, tehát a nyulat rövid távon el kellett fognia az agárnak, ha sikeresen akartak vadászni, különben el tudott rejtőzni a vadászterületet határoló sövényben, ahová az agár tudvalévően már nem követi a vadat, vagy átszökött a szomszéd birtokra, ahová tilos volt követni. Ennek viszont az lett a fajtára nézve szerencsétlen következménye, hogy az állomány eredeti fajtajellege fölhígult, mára alig beszélhetünk tisztavérű magyar agarokról.

A gyalog-agarászat kialakulásának hasznos velejárója volt viszont, hogy kialakultak az agarászat modern szervezeti keretei, létrejöttek az agarász egyletek, alapszabályokkal, választott tisztségviselőkkel, versenyszabályokkal. Az első agarászegyletet 1835-ben alapították, ezzel egyidőben rendezték az első agárversenyt Jász-Kocséron. A falu neve később szinte fogalomként vált, ti. itt tenyészttek a legerősebb, leggyorsabb mezei nyulak, amelyek igazi kihívást jelentettek minden agárnak és agarásznak. A III. melléklet egy 1905-ből származó alapszabályt és versenyszabályzatot mutat be Szabolcs vármegyéből. A versenyszabályzatból nagyszerűen és egyértelműen kiolvasható, hogy a XIX. században kikristályosodtak a sportszerű agarászat szabályai, a XX. század elején már a maga teljességében áll előttünk az a forma, amelyben ez a nagyszerű sportvadászati mód, ez a kulturális hagyományörzés modern világunk körülményeivel összhangban művelhető. Olyannyira megváltozott a világ, hogy 1920-ban hivatalosan is betiltották a lovas agarászatot.

Nem lenne teljes az agarászat korai történetéről alkotott képünk a paraszti agarászat megemlézése nélkül. A középkorban a jobbágyoknak súlyos büntetés terhe mellett tilos volt a vadászat minden formája, így az agarászat, sőt egyáltalán agarak tartása is. Később ez a szigor valamelyest enyhült, és – igaz, hogy titokban, és főleg orvvadászat céljából – megjelentek agarak paraszti portákon is. A paraszti agarászatnak egyértelműen nem a sport, hanem a hússzerzés volt a célja, de a magyar agár szempontjából egy pozitív hatása – különösen a II.

világháború után – kétségkívül volt: megmentette a fajtát a kihalástól. Az eldugott falvakban az agarakat és az agarászatot üldöző hatóságok elől rejtve maradhatott néhány példány, amelyek révén a fajta átvészelhette a nehéz időket.

Paradox módon volt még egy előnye annak, hogy orvvadászok is tartottak agarakat: az orvvadásznak nem állt érdekében, és lehetősége sem igen volt rá, hogy angol agarakkal keresztezze a kutyáit. A lényeg a nyúl vagy az őz elejtése volt, és ezt a magyar agár kiválóan teljesítette. Így aztán az illegálisan vagy fél-legálisan tartott példányok sokkal inkább megőrizték a magyar agár ősi vérvonalát, mint az „előkelő” rokonsággal fölhígított nemesi állomány.

Az orvvadászat „gazdasági” jellegére és az orvvadászok találékonyságára jellemző az egyik, vadászírók által följegyzett módszer: az agarakat a szekérderékban, szalmával letakarva, vagy a bak alatti ládában, titokban szállították. Az agár e rejtekből indult a fölugró nyúl után, egyetlen lendülettel elkapta és visszavitte a gazdájának, majd visszabújt a rejtekhelyére, a gazda pedig gyorsan berakta a zsákmányt egy zsákba. Az egész jelenet percek alatt lezajlott, nyoma sem maradt.

4. AZ AGARÁSZAT ÉS A MAGYAR AGÁR A VILÁGHÁBORÚ UTÁN: AZ AGARÁSZAT ELSORVADÁSA ÉS ÚJJÁÉLEDÉSE

Az utolsó följegyzett agarászatot 1943-ban tartották Bácsstapolján. A háborús években érthetően kisebb gondja is nagyobb volt annál az embereknek, mint agarászokat szervezni. A háború után, a kommunista rendszer hatalomra kerülése aztán hosszú időre levette a napirendről az agarászatot: ideológiai alapon, mint úri passziót, egyszerűen betiltották. 1963-ig se agárról, se agarászatról nem hallunk. Abban az évben – amint a fajta történetével foglalkozó fejezetben már említettük – elkezdődött az a folyamat, ami lassacskán föloldotta az agarakról és az agarászatról kialakult megmerevedett közfelfogást, és ezen keresztül a dogmatikusan elutasító hivatalos álláspontot.

Vegyük sorra e folyamat néhány, följegyzésre érdemes mérföldkövét!

- 1963-ban reflektorfénybe kerül a magyar agár, mert egy filmhez kerestek néhány példányt. A nehezen föllelt három agárral (ld. részletesebben a fajta történetét leíró fejezetben) újraindul a fajta tudatos tenyésztése.
- 1966-ban fogadta el az FCI önálló fajtaként a magyar agarat és standardját.
- 1971-ben újságcikk számol be a budapesti galopp-pályán rendszeresen megrendezett agárversenyekről, ahol – a greyhound-ok mellett – a magyar agarak külön futamokban indultak.
- 1972-ben a MEOE agár szakosztályából kiválva létrejött a Magyaragár szakosztály.
- 1991-ben újjáalakult az Országos Agarász Egyesület, majd 1999-ben ebből kiválva alakult meg a Tiszántúli Agarász Egyesület.
- Az 1996. évi LV. törvény a vadászatról és annak végrehajtási rendelete vadászkutyává nyilvánítja – más fajták mellett – a magyar agarat is.
- 2004-ben megszületik a 32/2004. (IV. 19.) OGY országgyűlési határozat a védett őshonos vagy veszélyeztetett, magas genetikai értéket képviselő tenyésztett magyar állatfajták nemzeti kincsé nyilvánításáról, és ebben a kutyafajták között szerepel a magyar agár is.

- 2004-ben, többszöri módosítás után kiadják az 1996. évi LV. törvény, közkeletű nevén a vadászati törvény végrehajtásáról szóló miniszteri rendelet ma érvényes változatát (79/2004.(V.4.)FVM rendelet az 1996. évi LV. törvény végrehajtásának szabályairól). A magyar agarat a falkaebek közé sorolják. Viszont tilos a falkaebek alkalmazása a vadászatok során.
- 2015 évi vadászati törvény módosítása alapján a magyar agarat a vadászkutyák közé sorolják.
- 2018 agarász vav bírók képzése
- 2022 végrehajtási rendelet megszületése, engedélyezett vadászati mód az agarászat Magyarországon magyar agárral.
- 2022 agárvezetői vizsgák megszervezése.
- 2022 okt.1- től magyaragár alkalmazása az apróvad vadászaton.

5. A MAGYAR AGÁR HELYE A VADGAZDÁLKODÁSBAN

5.1. Vadászat magyar agárral

Magyarországon magyar agárral vadászni hivatalosan 2022 óta lehetséges.

Ahhoz, hogy valaki agarásson, rendelkeznie kell

- érvényes vadászjeggyel és
- agarász kiegészítő vizsgával.

Ezen kívül agarával szemben is vannak követelmények:

- törzskönyvének vagy származási lapjának és
- VAV-vizsgájának

kell lennie, mert a törvényben leírtak szerint más fajtájú agárral nem engedélyezett a vadászat az országban.

Jelenleg három vadfaj ejthető el agárral:

- a mezei nyúl,
- a róka, és
- az aranysakál.

5.2. Agarászat mezei nyúlra

A mezei nyúl (*Lepus europeus*) szinte az egyetlen olyan vadfaj, amelynek vadászata során egy agár fizikumát teljesítményét fel lehet mérni. Mezei nyúlra vadászni agárral kizárólag a nyúl vadászidényében lehet, ami október első napjától egészen december utolsó napjáig tart. Indokolt esetben – pl vadkár elhárítása céljából – külön engedéllyel vadászidényen kívül is megengedett.

Agarászni mezeinyúlra kizárólag társasvadászaton van lehetőség, a felkelő nyúl után kettő agárnál többet hajszára engedni nem etikus és veszélyes is. Az agarak mindegyikének olyan pórázon kell lennie, amiről nem tud elszabadulni. De ha tudja az agár vezető, hogy a következő futam az ő agaráé akkor az agarat eresztőszárra kell tenni, hogy a felúgró nyúl után azonnal hajszára tudja bocsájtani az agarat. Amíg a hajszára bocsájtott agarak üzik a nyulat addig a hajtás leáll, és az agarak visszaérkezéséig új agárpárost nem engedhetnek hajszára. A vadászat

menete éppen úgy zajlik, mint a fegyveres nyúlhajtás. Általában egyvonalban vagy u alakban felállnak az agarászok a területen és az eligazításon megbeszéltek szerint engedik az agarakat a nyúl után. Ezalatt azt értem, hogy célszerű és bevált taktika amikor az adott vadászterületen sok a nyúl olyankor mindig az engedi hajszára az agarat, aki előtt felugrik a nyúl. Azonban, ha kevés a nyúl a területen akkor érdemes a hajtás közepére állítani a soron következő agárpárost és a felkelő nyúl után mindig ők engedik hajszára az agarat. Erre azért van lehetőség, hogy a vadászaton résztvevő agarak mindegyikének legyen lehetősége legalább egy hajszára.

A mezeinyúl vadászata előtt fontos az agár felkészítése a vadászatra. A felkészítés hosszadalmas folyamat nem lehet két edzésnappal csúcskondiba állítani az agarat. Ahhoz, hogy szép eredményeket érjünk el a vadászatok alkalmával, fontos az agának előírni legalább egy négy öthetes edzéstervet. Amit heti rendszerben kell meghatározni, a bevált módszer amikor az egyik nap futóedzést tartunk az agárnak, a következőnap edzés pedig sétából áll. Ezt azért érdemes így csinálni, mert a futtatások alkalmával az agarak ízületei borzasztó nagy terhelésnek vannak kitéve, a minden második napi séták az ízületek pihentetésére szolgálnak, de azért mégis mozgásban van az agár. A futóedzések alkalmával minimum tíz kilométer kell futtatni az agarat, a lényeg, hogy a tempó ügető legyen, és változó formájú terepen futtassunk, tehát hegynek fel, hegynek le, valamint sík egyenes terepen. Ez az edzésforma mindig más és más izomcsoportokat mozgat meg.

Az agár mozgatása után a legfontosabb a jó minőségű takarmányok etetése. Fontos, hogy edzési időszakban vagy akár a vadászati szezonban, magas tápértékű takarmánnyal etessünk, és mindig edzések, vagy vadászat esetén mindig vadászat után etessük az agarakat. (Susztek T., 2011)

Nagyon fontos szabály, hogy futtatás vagy vadászat előtt nem etetjük az agarat, mert bélcsavarodást kaphat, ami az agár elhullásához vezethet.

7.kép Agarászat mezei nyúlra

(forrás: saját fotó)

5.3. Agarászat rókára és aranysakálra

Vörös róka (*Vulpes vulpes*) **Aranysakál** (*Canis aureus*).

E két vadfaj vadászatát együtt tárgyalom, mert vadászati módjuk szinte teljesen megegyezik. Elejtésük történhet lesből, kotorékból történő ugrasztással kotorékebek segítségével vagy hajtásban történő elejtéssel.

A dúvadállomány apasztására egész évben szükség van, de a gyérítés leghatékonyabb időszaka a tavasz, a róka és a sakál fialási időszakában vagy még az azt megelőző időszakban. Ez egy kicsit drasztikusnak tűnik, de ha ekkor ejtjük el a szukarókat vagy sakált, velük együtt pusztítjuk el a bennük lévő vehemet vagy a megszületett kölyköket. Rengeteg, a vadgazdálkodásban hasznos zsákmányállat életét menthetjük meg az ebben időszakban alkalmazott vadászattal mert a róka- vagy a sakálkölykök növekedésével párhuzamosan növekszik a táplálékigényük.

A róka és a sakál lesből történő vadászata az esti és a kora hajnali órákban kecsegtet jó eredménnyel. Ekkor aktívak, az esti órákban indulnak táplálékszerző útjukra, és a reggeli órákban térnek vissza rejtekükbe. Véleményem szerint a legsikeresebb időszak nyáron aratás után van. Az esti órákban mindig látni rókát a tarlón egerészni. Ha türelmesek vagyunk, biztosak lehetünk a sikerben.

A fiatal agaraknak rókára vagy sakálra történő beavadászását mindig úgy tegyük, hogy egy tapasztalt agár mellé tegyünk egy vagy kettő fiatal agarat. Erre azért van szükség, mert a fiatal agarak nincsenek felkészülve arra, hogy ezek a vadak vissza is harapnak. Gyakori probléma az, hogy a tanulatlan agár rossz helyre teszi a lábát, a róka vagy a sakál is ráharap az agár lábára, ha éppen az esik a pofája közelébe, a csuklóízület sérülései ebben az esetben súlyosak is lehetnek. Azért fontos a tapasztalt agár ebben az esetben, mert ő egészen biztosan jó helyen fog rá a rókára, és az nem tud visszaharapni, így a tanuló agár kedvét sem vesszük el a következő dúvad-vadászattól. A lesből történő vadászat esetében mindig meg kell várni, míg az adott dúvad megfelelő távolságba ér a számára rejtekül szolgáló esetleges takarástól vagy kotoréktól, hogy esélye se legyen meglépni. Ha sikerül takarásba érnie, ott az agarak már nem fogják keresni, és valószínűleg sikeresen meg is lép előlük.

8. kép: Agarászat lesből

(forrás: saját fotó)

Kotorékból történő ugrasztással is vadászhatjuk a fent említett két vadfajt, ehhez kotorékeket kell bevetni.

Ha kotorékból akarunk ugrasztással rókát vagy sakált ejteni, fontos a jó kotoréke alkalmazása. Fontos a kotoréke megválasztása is. A jagdterrier ritkán ugraszt, ő általában lefojtja a dúvadat még a kotorékban. Ebben az esetben inkább a foxterrierek vagy a tacsók alkalmasabbak. Ezek a fajták kicsit jobban féltik magukat, és nem keresik egyből a kontaktot, hanem rámenős ugatásukkal próbálják kitessékelni a kotorékból a bentlakót.

Miután a kotorékkutyát leengedtük a lakott kotorékba, a kotorék bejáratától félreállunk, és várjuk az esetleg kiugró rókát vagy sakált. Miután kiugrik a dúvad a kotorékból, menekülni kezd a legközelebbi takarás felé, ekkor engedjük hajszára az agarakat.

9. kép: Róka elejtése ugrasztással

(forrás: saját fotó)

10. kép: Róka elejtése hajtásban

(forrás: saját fotó)

A róka vagy sakál hajtásban történő elejtése történhet akár nyúl vadászat közben is. Akár nádas, bokros területeket is meghajthatunk terrierekkel vagy vizslákkal, a kiugró dúvadat pedig agarakkal hozzuk terítékre

Nagyon fontos az, hogy amíg az agarak nem veszik észre a kiugrasztott rókát, addig ne engedjük el őket, mert szívesen vesznek részt a többi vadász kutya- fajtával a fedett területek hajtásában, de a takarásból akár őz vagy szarvastehén is ugorhat, amelyeket ebben az esetben az agarak terítékre is hozhatnak. Arról nem szabad elfeledkezni, hogy a dúvad vadászatra alkalmazott agaraknál különös figyelmet kell fordítani a bolhától, kullancstól és a belső élősködőktől való mentesítésre. Az agarak nagyon jól együtt tudnak működni a terrierekkel. Nagyon figyelik a munkájukat, figyelik az ugatásukat, így már a terrier ugatásából tudják, hogy hajtanak-e valamit, amit ők még nem is láthatnak a takarás miatt. Személyesen tapasztaltam olyan esetet, amikor a kotorékebe bement egy út alatti áteresztbe, mert lakott volt. Miranda nevű kedvenc agaram bekúszott a kotorékebe után, és kihúzta a rókát a terrierrel együtt.

6. VADKÁRELHÁRÍTÁS MAGYAR AGÁRRAL

Mivel a növényevő vadfajok közül csak mezei nyúlra szabad magyar agárral vadászni, csak a mezei nyúl okozta vadkárt releváns tárgyalni.

Magyarországon és Európa szerte a mezeinyúl populáció folyamatos csökkenése tapasztalható. Elmondható, hogy az apróvad aranykora a két világháború közötti időszakban volt, amikor a kisparcellás mezőgazdaság, a szakszemélyzet alkalmazása és a kötelező dúvadirtás nyomán nőtt a mezei nyúl állománya és terítéke. A nagyüzemi mezőgazdaság térnyerésével 1990-re megfeleződött a nyúlállomány. A statisztikai adatok szerint 1994 és 2022 között az átlagos hasznosítási arány 25,8% volt. A legalacsonyabb, 17,0%-os értéket 2010-ben, legmagasabbat, 32,5%-ot pedig 1994-ben mérték. Az Országos Vadgazdálkodási Adattár 2023-as adataiban azt láthatjuk, hogy a tárgyévi tervek szerint a hasznosítás megközelíti az 1994-es szintet 31,7%-os értékkel. Ebben az évben a becsült állomány 473 971 egyed, a tervezett állományszabályozás lelövésével és befogással 150 284 egyed volt. 2011 óta a lelövés a hasznosítás nagyjából 70-75%-át teszi ki, fennmaradó részét pedig az élőnyúl-befogás jelenti. Ez a hasznosítási megoszlás nyúlbo területekre jellemző, 2022-ben az összes befogott nyúl (12 566 egyed) több, mint felét (12 125 egyed) Békés megyében, negyedét (5648 egyed) Csongrád megyében gyűjtötték össze. Említésre méltó még Hajdú-Bihar megye (3 162 egyed). 2022-ben a mezei nyúl becsült állománya 497 684 egyed volt, melyből összesen 119 501 egyedet hasznosítottak (Csányi et al.,2022).

6.1 Mezei nyúl által károsított szántóföldi növények

11. kép: Kukorica szögcsíra állapotban

(forrás: www.agroforum.hu)

Kukorica (*Zea mays*)

A perjefélék családjában tartozó, lágyszárú, egylaki, váltivarú, egynyári növény, amely melegigényes, az egyenletes kelésre 12-14 fokra van szüksége. A földből kibújó kukoricánövényke nagyon érzékeny, mert a háromleveles állapot kialakulásáig (2-3 hét) a magban raktározott tápanyagból táplálkozik, csak ezt követően indul be az fotoszintézis. Ebből következik,

hogy a korai rágáskárt nem éli túl a növény, mert a magban raktározott tápanyag mennyisége

korlátozott. A kukorica egész évben vadnyomás alatt van. A mezei nyúl okozta kárt esetében kijelenthető, hogy a legnagyobb veszélyben a kelést követő szögcsíra állapotban (2-3 nap) van a növény, ám egészen a valódi háromleveles állapot eléréséig tapasztalható a rágási kár.

Napraforgó (Heliantus annuus)

12. kép: Mezei nyúl okozta rágási kár napraforgóban, szikleveles állapot

(forrás: www.agroforum.hu)

Az őszirózsafélék családjába tartozó lágyszárú, egylaki, monoklin egynyári növény. Hímzős, a tányér közepe felé haladva, szabályos körökben helyezkednek el a csöves virágok, melyekben a porzók előbb érnek, mint a bibe. Igényli a meleg talajt, kelése 8-12 fokos talajban egyenletes.

A mezei nyúl táplálkozását figyelembe véve a szikleveles állapot a kritikus, az ebben a fejlődési szakaszban károsított növény elhal. A két, illetve négyleveles állapotban károsított növény képes regenerálódni, de több szarát, és a rágott tő miatt több virágzatot növeszt. Ez a virágzat azonban gyakran nem tartalmaz termést, vagy az nem károsodott állomány fejlettségétől elmarad, ezért az aratás idejére nem érik be.

Szója (Glycine max)

Ázsiából származó, a hüvelyesek családjába tartozó, lágyszárú, egynyári növény. Fejlődése kezdetén jobban tűri a hideget, mint a napraforgó és a kukorica. A beéréshez azonban magas hőösszeget és nagy vízmennyiséget igényel. A vetést követően 6-11 nap, mire elindul a kelés és a gyököcske kiemeli a két sziklevelet. A mezei nyúl elsősorban a sziklevel, illetve a csíranövény leharapásával károsít. Ebben az esetben tőhiány vagy kényszer-elágazású növények alakulnak ki. A növény további fejlődése során a mezei nyúl már nem jelent veszélyt a növényre.

További károsított kultúrák, károsított területek

A mezei nyúl szántóföldi kertészeti kultúrákban is károsít, de ennek mértéke a vetésterületek kisebb aránya miatt kevésbé szembeűnő. A veszélyeztetett növényfajták közé tartoznak például a káposzta, a dinnye és a répa.

A mezei nyúl károsítása a zártkertekben is tapasztalható. Ezek a kertek általában a lakott területeken vagy azok mellett helyezkednek el, ezért a panaszkezelés kilövással történő lehetőségei erősen korlátozottak.

A dolgozat témájához szorosan kapcsolódik az a körülmény, hogy az agarak segítségével viszont itt is igénybe vehető.

6.2. A mezei nyúl által okozott vadkár becslése

Kukorica

A kukorica minden nagyvad és néhány apróvadfaj által előnyben részesített táplálékalkotó, sőt esetenként élőhely is.

Talán ez az egyetlen olyan haszonnövény, amelyet a vad a vetés pillanatától a betakarításig minden fenológiai stádiumban károsít. Vadkár esetén meg kell különböztetni a kukoricát hasznosítási módja szerint: szemes kukorica, silókukorica, kukoricacsalamádé. A silókukorica hasznosítása visszaérésben, a kukoricacsalamádéé címerhányáskor történik, míg a szemtermő kukoricát teljes érés után, szárazon takarítják be. A mezei nyúl a kukoricát a vetés után károsítja. A vadkár felmérésekor azonban figyelembe kell venni az eltérő sortávokat, és aszerint kell a számításokat végezni.

A vetés utáni károsítást a szakirodalom csak túsáskárként veszi fel, melynek képlete:

$$\text{károsított terület (ha)} = \frac{\text{felmért sorhiány (m)} \times \text{sortáv (m)}}{10000}$$

Ha a kár eloszlása miatt nem lehet újrapvetni, illetve a földhasználó elzárkózik ettől, akkor a kárt, mint tőszámhiányt kell rögzíteni, és a rögzített dokumentáció alapján a végleges kárfelméréskor kell a kárértékbe beszámítani.

Napraforgó

A vetés utáni károsítást a szakirodalom csak túsáskárként veszi fel, melynek képlete a kukoricához hasonlóan itt is használható.

Szója

E növény esetében is a napraforgónál használatos módszert kell alkalmazni.

A megfelelő vadkárbecsléshez elengedhetetlen a felmérés időben történő elvégzése. A közvetlenül a kelést követően kell rögzíteni a mezei nyúl és a nagyvad által okozott kárt, mert később ennek megállapítása már lehetetlen lesz. (Keresztes J. et al. – Imrei F. – Palásti V., 2023)

7. VADKÁRELHÁRÍTÓ AGARÁSZAT

A magyar agárral való vadászat szabályairól a 79/2004. (V.4.) FVM rendelet rendelkezik. Vadászható vadfajok: mezei nyúl, róka és aranysakál. A vadászon résztvevő agárnak és vezetőjének rendelkeznie kell a szükséges dokumentumokkal. Az agarásznak vadászvizsgával, állami vadászjeggyel, valamint agarász kiegészítő vizsgával kell rendelkeznie. A vadászon alkalmazott agárnak a fajtáját igazoló törzskönyvvel és VAV-vizsgával kell rendelkeznie. (Susztek T., 2007)

A vadkárelhárítás lehet vadriasztó (amikor a mezei nyulat nem hozzuk terítékre csak riasztjuk) és vadkárelhárító agarászat (amikor terítékre hozzuk a mezei nyulat).

A vadkárelhárítás által a vadállományban okozott kár – még ha az állomány bizonyos mértékű apasztásával is jár – a töredéke annak, amit a vadak a mezőgazdasági kultúrákban tennének.

7.1. Vadriasztás agárral

A felszaporodott mezeinyúl-állomány kártétele fokozódott az elmúlt években. A kártétel egyaránt magas a konyhakertekben és a szántóföldi kultúrákban, valamint a csemetekertekben is. A vadkár mértéke olyan mértékben nőtt a tavalyi évben is, hogy sok gazdának újra kellett vetnie több hektáron a drága vetőmaggal bevetett területeket.

A vadriasztás agárral elejtés nélkül a vad szempontjából ez igen humánus megoldás, mivel vadpusztulás ez esetben nem történik, legalábbis nem ez a célunk. Ez olyan esetekben lényeges szempont, amikor nem cél az állomány gyérítése, csupán a mezőgazdasági kárt kívánjuk megelőzni. Ilyenkor a hajtások irányát úgy kell meghatározni, hogy a nyúl menekülési útvonala a legközelebbi takarások felé nyitott legyen. Meg kell várni, míg a nyúl a takaráshoz közelebb ér, és nagy távolságból kell ráengedni az agarakat. E mögött az a megfontolás áll, hogy az agár szemmel vadászó kutya, amely felhagy az üldözéssel, amint a menekülő zsákmány eltűnik a látóteréből. Ha van rá mód, ebben az esetben fiatal, nem túlságosan tapasztalt agarakat alkalmazzunk. A nem túlságosan tapasztalt agarak is képesek arra, hogy a mezei nyulat megzavarják. A ragadozó hatás ebben az esetben is érvényesül.

Azt azonban nem szabad elfelejteni, hogy ebben az időszakban a vemhes nyulak gyakorisága igen nagy. Gyakran előfordul az, amikor szinte a lábunk alól perdül ki a vemhes nőstény nyúl. Ha csak riasztunk, akkor ezekre a példányokra nagyon ügyeljünk, és adjunk nekik időt a

menekülésre, mert éppen ezek alkotják a zálogát annak, amit el akarunk érni, nevezetesen az állomány létszámának kímélését vagy növelését.

Ezeket a riasztásokat a kijelölt területeken érdemes az esti és kora reggeli órákra tenni. A nyúl aktivitása ebben az időszakban a legnagyobb. A felügyeletünk alatt álló területet érdemes napi rendszerességgel bejárni, egy alkalom nem elég a kívánt eredményhez. A második, harmadik nap után már érezhető a nyulak viselkedésén, hogy sokkal érzékenyebben reagálnak bármiféle zavaró tényezőre, és azonnal elhagyják a kontrollunk alatt lévő területet.

Voltak területek, ahol próbálták védeni a szántóföldi kultúrát fegyveres apasztással, de ez a módszer sehol nem vezetett sikerre. A kilövések egyáltalán nem tartották távol a mezei nyulakat az adott kontrolltáblától. Az előző napi apasztás után másnap szemrevételezték a területet, és az eredmény az szinte semmisnek tűnt, mert a nyulak ugyanúgy károsították az adott területet. És itt jön képbe az agarászat.

Viszont miután az agarak – amelyeket autóval szállítottunk a helyszínre – néhány alkalommal részt vettek a riasztásban, már elég volt, ha megálltunk autóval a táblák közelében, a nyulak már az autó ajtajának becsapódására elkezdtek menekülni. Négy-öt napi aktív riasztás után már teljesen elhagyták a kontrolltáblát.

Úgy tűnik, hogy a nyulak védekezési ösztönében sokkal mélyebben gyökeredzik úgynevezett ragadozó hatás, az ősi ragadozótól való félelem (ne feledjük, hogy az agár őse a farkas volt), mint a viszonylag újkeletű veszély, a puskalövés.

13. kép: Vadriasztáson

(forrás:saját fotó)

Négy-öt napos rendszeres hajtásokkal le is tudtuk a nyulakat tessékeltetni az adott tábláról, amit akár több napra teljesen el is hagytak. A kontrolltábla területét elhagyó nyulak 4-6 nap után szépen visszatérnek az adott táblára. Viszont nekünk és az adott kultúrának ez a néhány nap elegendő arra, hogy a kritikus növekedési szakaszt túlnője a palánta, amelyet ezután már nem károsít a mezei nyúl. A napraforgónál ez a kritikus állapot a szikleveles állapot, hiszen ebben az időszakban a palánta

még ízletes számára, és lédús takarmányként tekint rá. De a szikleveles állapotot néhány nap alatt túlnővi a növény, levelei ezután elkezdnek kiszőrösödni; ezután már érdektelenné válik a mezei nyúl számára. Tehát ha vadgazdálkodóként időben állománybecslést tartunk, és ezzel párhuzamosan fel tudjuk deríteni, hogy a gazdák hova milyen kultúrát fognak vetni, és van rá módunk, hogy hajtásokat szervezzünk agarak alkalmazásával, egészen biztos, hogy a kritikus helyeken is meg tudjuk óvni a károsítandó területet.

7.2. Vadriasztás terítékre hozással

A vadriasztásnak ezen formája abban különbözik az előbb tárgyalt változattól, hogy itt nem kíméljük a riasztani kívánt mezei nyulat, hanem lehetőség szerint akár terítékre is hozzuk. A riasztani kívánt területet először érdemes körbejárni, ezt balesetvédelmi szempontból is hasznos megtenni, mert így tudni fogjuk, hogy az agarak milyen irányba és milyen területre fognak futni, ha elhagyják a kontrolltáblát. Azt fontos tudni, hogy a magyar agár szelektív vadászatot végez. Ezalatt az értendő, hogy mindig a gyengébb és kevésbé életrevaló egyedeket ejti el. Az agarászatokon vizsgált terítékadatok alapján az elejtett mezei nyulak nagy részét – kb. kétharmadát – az adott évi szaporulat süldő egyedei tették ki. A maradék egyharmad rész volt a kifejlett, idősebb korosztály.

Vadgazdálkodási szempontok alapján nekünk a középső korosztályra van szükségünk, ők adják minden évben a szaporulat legnagyobb részét. Fegyveres vadászattal ugyanezt a szelekciót nem tudnánk elérni. Magyarországon mindig egészséges volt a mezeinyúl-populáció, hiszen sok évszázadon keresztül vadászmadarakkal és agarakkal vadászták őket. A vadriasztásnak ezen formájánál azért legyünk körültekintőek, hiszen a vemhes nőstény példányok nagyon közelre bejárják az agarász hajtósort. Ezért ebben az esetben is érdemes vadászhoz méltó viselkedést tanúsítani, és várni az agarak hajszára bocsátásával addig, amíg megfelelő távolságra távolodik a vemhes nyúl a hajtástól. Ha van rá mód, ezeket a példányokat hagyjuk futni, mert ők hordozzák az állomány jövőjét.

A vadászat feltételei az évnek ebben a szakaszában, amikor a növénykultúrák fejlődése kezdeti, sérülékeny szakaszban van, sokban különböznek a téli körülményektől. Ebben az időszakban több a takarás, ahová a mezei nyúl menekülhet és ahol megbújhat az agarak elől. A levegő hőmérséklete és a páratartalom is magasabb, amit az agarak nem kedvelnek túlságosan, tehát figyelni kell az agarak hajsza utáni megfelelő pihenőjére és hűtésére. A riasztások idejét itt is

érdeemes a reggeli vagy hajnali és a koraesti órákra tenni, mert a nyulak ebben az időszakban a legaktívabbak. A riasztásokat az első négy-öt napban érdemes napi rendszerességgel végezni. A mezei nyulakon hamar érvényesülni fog a ragadozó hatás nyomása, és rövid időn belül el fogják hagyni a kontrolltábla területét.

14. kép: Májusi vadkárelhárításon

(forrás: saját fotó)

A 14. képen felhevült agár látható hajsza után. Ösztönösen hassal a földre fekszik, így hűti magát a magas hőmérséklet és páratartalom miatt.

7.3. A vadriasztás megszervezése

A vadászatra jogosultnak vagy a megvédendő terület gazdájának először is fel kell mérnie a károsítható területek nagyságát és a rajta élő nyúlpopulációt. Abban az esetben, ha indokolt a vadkárelhárítás alkalmazása, fel kell vennie a kapcsolatot az agarászokkal. Ebben szükség esetén segítséget tud nyújtani az Országos Agarász Egyesület. Meg kell kérnie a megyei vadász kamarától az eseti engedélyt a vadkárelhárításra, majd a károsítható növények növekedési szakaszainak megfelelően meg kell szervezni a hajtásokat. Lehetőség szerint ne egy alkalommal!

8. MIÉRT ALKALMAZZUK A MAGYAR AGARAT VADÁSZATON

Egy vadászkutya fennmaradását nagyban befolyásolja az, hogy mennyire illeszthető be a mai kornak megfelelő, gyors tempójú vadgazdálkodásba.

Az agarászat a legősibb kutyás vadászati módok egyike. Az agár a legősibb vadászkutya, ezt az is bizonyítja, hogy nagyon sok kutyafajtát a szakemberek rekonstrukciós tenyésztéssel elő tudnának állítani, de nagy biztonsággal kimondhatjuk, hogy az agarat nem tudnák újratenyésztetni. Hazánkban 1944-ig alkalmazott vadászati mód volt az agarászat. Sajnálatos módon az ezt követő majd nyolcvan évben az agár hivatalosan munka nélkül maradt. A tenyésztés már nem a teljesítmény irányába ment, illetve egy másik teljesítmény került a tenyésztők szeme elé: ez nem volt más, mint a versenypályákon mutatott teljesítmény néhány száz méteren. A másik szempont a küllem lett, ami a kiállításokon volt fontos szempont. De ez a tenyésztési mód már nem a tradicionális vadászagaraknak kedvezett. Az agár átalakult, fenotípusát és mentális viselkedését tekintve is. Ezért is fontos, hogy ismét alkalmazhatjuk a vadászatok során, hiszen egy vadászkutyát minősíteni a munkája alapján lehet. Így most már a nem megfelelő példányokat megmagyarázható indokkal ki tudjuk zárni a tenyésztésből. A nyolcvan esztendő munkanéküliség elegendő volt ahhoz, hogy a mentálisan torzult agarak az elejtett vadat tépik, szó szerint az első lábukkal a vadra állva egyszerűen emberi fogyasztásra alkalmatlanná teszik, ami nem kívánatos, ezért véleményem szerint tenyésztésből kizáró ok, mert az igazi magyar agár nem magának, hanem mindig a gazdájának vadászik. A másik fő mentális probléma a leállóság, amikor az agár a hajsza közben indokolatlanul felcsapja a farkát, és visszafordul a vadról a gazdájához. Ez nem alakulhatott ki másból, mint a sok évtizeden keresztül folytatott gyakorlathoz, a 4–500 méteres versenypályán való futtatásból. Ez a viselkedési mód sem kívánatos.

A magyar agárnak van egy fantasztikus kiváltsága, ami egyedülálló, mégpedig az, hogy természetes szelekciós vadászatot végez. Ez annyit jelent, hogy mindig a gyengébb egyedeket ejti el; ez a vadgazdálkodásra, pontosabban a vadállományra igen jó hatással van. A modernkori vadgazdálkodásban fontos helyet foglal el a vadállomány genetikai tulajdonságainak védelme, megőrzése. Az agárral történő vadkäreelhárításnak jótékony hatása van a különböző növénykultúrákra és a vadállományra egyaránt, mert a vadra gyakorolt ragadozó hatást

érvényesítve tudjuk megóvni a károsítható növénykultúrákat. Nagyon fontos továbbá, hogy az ember lakta települések közelében – ahol a fegyver használata igen kockázatos lenne - is alkalmazható a dűvadgyérítésre.

Mindent összevetve a magyar agárnak helye van a vadászkutyák között, és a helyét is megtalálta a vadgazdálkodásban.

A magyar agár megőrzésében – a gazdasági és vadgazdálkodási szerepén kívül – fontos szempont az is, hogy a magyar agár nemzeti kincs, egyike az elismert magyar kutyafajtáknak, az agarászat ősi magyar hagyomány, amit több ízben is megerősített a magyar törvényhozás is.

Irodalomjegyzék

- Buzády T. (2002): *Magyar kutyák*. Budapest: NÓRA kiadó.
- dr. Csöre P. (1994): *A magyar vadászat története*. Budapest: Mezőgazda Kiadó.
- Füzesiné Szegvári Zs. – Borkuti B. - dr. Csomó Zs. - dr. Gönczi G. (1996): *Óshonos magyar vadászkutyák*, Budapest: Azimex Kft.
- Keresztes J. et al. – Imrei F. – Palásti V. (2023): *Vadkárelhárítás magyar agárral*.
Nagykanizsa: Országos Agarász Egyesület.
- dr. Kovács Zs. (2001): *Az agarak futásáról*. Budapest: Libri.
- MEOE (2004): *Magyar Agár Évkönyv (2004-2005)*, Budapest: Magyar Agár Klub.
- Nagy I. (2000): *Lovas vadászatok*. N.a.: LAPU Bt.
- Petz Á. (2009): Agárral a vad nyomában. *Magyar Vadászlap*. 18(2) 94-95.
- Retski A. (1851): *Az agarak futásáról*. N.a.: K.n.
- Susztek T. (2007): A magyar agár egykor és ma. *Kutya szövetség*. X. (3), 26-27. p.
- Susztek T. (2007): „Corka”, az ősi, páros agárindító póráz. *A vadászkutya: a vadászkutya-tenyésztési szaklap*, 2007(6), 38.
- Susztek T. (2007): Magyar agarak vadászati alkalmassági vizsgálja. *Kutya szövetség*, X. (11), 34-35.
- Susztek T. (2009): *Az agarászat történelmi áttekintése és az agarászat helyzete ma Magyarországon*. [szakdolgozat], Gyöngyös: Károly Róbert Főiskola.
- Susztek T. (2011): Hogyan tartsunk vadászagarat? *A vadászkutya*. V(2), 30-31.
- Susztek T. et al. dr. Bernát A. – Imrei F. – Keresztes J. – Szilágyi Cs. – Töpfner J. (2021): *Vadászat magyar agárral*. Nagykanizsa: Országos Agarász Egyesület.
- Susztek T. et al. – Imrei F. – Keresztes J. – Szilágyi Cs. – Töpfner J. (2017): *Az agarászat mint a vadászati kultúra része és annak szerepe a XXI. században*. Nagykanizsa: Országos Agarász Egyesület.
- Susztek T. et al. – Imrei F. – Keresztes J. – Szilágyi Cs. – Töpfner J. (2019): *Agarászat magyar agárral*. Nagykanizsa: Országos Agarász Egyesület.
- Susztek T. et al. – Keresztes J. – Imrei F. – Szilágyi Cs. (2017): *A tradicionális magyar agár*. Nagykanizsa: Országos Agarász Egyesület.
- Újfalvy Sándor öreg vadásztól (1854): *Az erdélyi régibb és közelebbi vadászatok és vadak*. Kolozsvár: Magyar Hírmondó, Magvető Kiadó.
- Zolnay L. (1971): *Vadászatok a régi Magyarországon*. Budapest: Natura.

Honlapok

<https://www.agroforum.hu>

Ábrajegyzék:

1. kép:	Ósagárd község címere ágaskodó magyar agarakkal	9. oldal
2. kép:	Az érdi Kutyavár romjai	9. oldal
3. kép:	Agárvezetés corkán	14. oldal
4. kép:	A corka fogása vezetés közben	15. oldal
5. kép :	A corka elengedve	15. oldal
6. kép:	A corka kioldószerkezete	16. oldal
7. kép:	Agarászat mezei nyúlra	25. oldal
8. kép:	Agarászat lesből	26. oldal
9. kép:	Róka elejtése ugrasztással	27. oldal
10. kép:	Róka elejtése hajtásban	27. oldal
11. kép:	Kukorica szögcsíra állapotban	28. oldal
12. kép:	Mezei nyúl okozta rágási kár napraforgóban, szikleveles állapot	29. oldal
13. kép:	Vadriasztáson	33. oldal
14. kép:	Májusi vadkárelhárításon	35. oldal

Melléklet:

A vadkár jogszabályi háttere

Az 1996. évi LV. törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról (a továbbiakban Vtv) 75.§ (2) bekezdésben leírtak szerint vadkárnak minősül

- a) a gímszarvas, a dámszarvas, az őz, a vaddisznó, valamint a muflon által a mezőgazdaságban és az erdőgazdaságban, továbbá
- b) az őz, a mezei nyúl és fácán által a szőlőben, a gyümölcsösben, a szántóföldön, az erdősítésben, valamint a csemetekertben okozott kár tíz százalékot (a továbbiakban: természetes öfenntartási érték) meghaladó része.

...

78. § (1) A vadászatra jogosult a károk megelőzése érdekében köteles

- a) a földhasználók számára elérhető módon a vadkárral kapcsolatos ügyekben hivatalos kapcsolattartót megadni;
- b) a vadászati jog gyakorlását úgy megszervezni, hogy az a föld használatával összefüggő gazdasági tevékenységgel összhangban legyen;

...

e) fokozott vadkárveszély esetén a vad riasztásáról gondoskodni, valamint a vadkárral veszélyeztetett területre megfelelő számú és típusú, a vadkár megelőzését vagy elhárítását szolgáló vadgazdálkodási berendezést elhelyezni;

...

g) ha a villanypásztor telepítése nem elegendő a vadkár megelőzéséhez, illetve a vadkár megelőzése másképp nem valósítható meg hatékonyan, úgy a földhasználójával egyeztetve más, a vadkár ellen célravezető szakszerű védekezési, illetve riasztási módszerek alkalmazásában közreműködni, illetve ahhoz hozzájárulni;

...

i) a szükséges mennyiségben és mértékben vadkárelhárító vadászatot folytatni;

A vadászati törvény végrehajtásának szabályait a 79/2004.(V.4.) FVM rendelet határozza meg. A mezei nyúl esetén mezőgazdasági vadkárrol lehet beszélni.

82. § ...

(2) A [Vtv. 75. § \(2\) bekezdésének](#) alkalmazásában mezőgazdaságban okozott vadkár a vad táplálkozása, taposása, túrása vagy törése következtében a szántóföldön, a gyümölcsösben és a szőlőben a mezőgazdasági kultúra terméskiesését előidéző károsítás. A gyümölcs-, illetve szőlőtelepítésben bekövetkezett vadkár pénzértékét a pótlás mértékének arányában kell meghatározni.

(3) Mezőgazdasági vadkárt a vadkárfelemelési szabályok szerint a következő időszakokban lehet bejelenteni, igényelni:

- a) őszi gabona: október 1. – július 31.
- b) tavaszi gabona: március 1. – július 31.
- c) kukorica: április 15. – november 15.
- d) burgonya: április 15. – október 15.
- e) napraforgó, szója: április 15. – szeptember 30.
- f) borsó: március 1. – augusztus 30.
- g) szőlő, gyümölcsös: egész évben
- h) őszi káposztarepce: augusztus 20. – június 30.

82/A. § (1) A [Vtv. 79. § \(1\) bekezdés e\) pontjának](#) alkalmazásában nagy értékű növénykultúrának minősül a csemegekukorica, az étkezési napraforgó, a szántóföldi zöldségnövények, az ökológiai gazdálkodásban termesztett növények, valamint a fajta-előállítás, fajtafenntartási, vetőmag-előállítás és kísérleti célú növényállomány.

Nem tartozik bejelentési időszak több jelentős, mezőgazdasági haszonnövény (cukorrépa, repce, káposzta, kabakosok, lucerna, zöldségfélék) termőterületén esett vadkárhoz. Ebben az esetben a Vtv. általános rendelkezéseit kell figyelembe venni és alkalmazni. (Vtv. 81.§)

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

NYILATKOZAT

a szakdolgozat¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Susztek Tibor
A Hallgató Neptun kódja: LZF2UN
A dolgozat címe: A magyar agár és szerepe a modernkori vadgazdálkodásban
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Vadgazdálkodási és Természetvédelmi Intézet
A konzulens tanszékének a neve: -

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és
- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Érd, 2024. április 25.

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függeléke: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.1. sz. melléklete: Konzulensi nyilatkozat

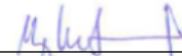
NYILATKOZAT

Suszték Tibor (név) (hallgató Neptun azonosítója: LZF2UN) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem³

Kelt: Gödöllő, 2024. április 25.

belső konzulens